

РОЗВИТОК ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ ЯК НАПРЯМ МОДЕРНІЗАЦІЇ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНУ

DEVELOPMENT OF HEALTH TOURISM AS A DIRECTION OF THE SPA INDUSTRY MODERNIZATION OF THE REGION

УДК 338.48

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure69-39>

Головчук Ю.О.

к.е.н.,

доцент кафедри маркетингу та реклами,

Вінницький торговельно-економічний

інститут

Державного торговельно-економічного

університету

Мороз С.Р.

доктор філософії з туризму,

викладач кафедри туризму,

Львівський державний університет

фізичної культури

імені Івана Боберського

Кучер П.В.

к.геогр.н.,

старший викладач кафедри туризму,

Львівський державний університет

фізичної культури

імені Івана Боберського

Holovchuk Yuliia

Vinnitsia Trade and Economic Institute

State University of Trade and Economics

Moroz Solomiia

Lviv State University of Physical Culture

named after Ivan Boberskyi

Kucher Pavlo

Lviv State University of Physical Culture

named after Ivan Boberskyi

У статті розглянуто роль оздоровчого туризму як напрямку модернізації санаторно-курортного господарства на регіональному рівні (на прикладі Львівської області). Здійснено порівняння термінів «лікувально-оздоровчий туризм» та «оздоровчий туризм». Обґрунтовано роль оздоровчого туризму як перспективного напрямку модернізації санаторно-курортного господарства регіону. Охарактеризовано основні природні лікувальні ресурси регіону та встановлено, що їх унікальність формує надійну основу для розвитку санаторно-курортної діяльності. Визначено основні типи санаторно-курортних закладів, на базі яких надаються лікувально-оздоровчі послуги населенню. Зроблено висновок про те, що Львівська область має усі підстави для подальшої модернізації санаторно-курортного господарства з урахуванням необхідності активізації розвитку оздоровчого туризму.

Ключові слова: оздоровчий туризм, санаторно-курортне господарство, рекреація, природні лікувальні ресурси, модернізація.

The article deals with the role of health tourism as a direction of modernization of the spa industry at the regional level (on the example of the Lviv region). The terms "medical and health tourism" and "health tourism" were compared. The importance of the development of health tourism as one of the most promising types of tourism in Ukraine is emphasized. The role of health tourism as a promising direction of modernization of the spa industry of the region is substantiated. One of the essential advantages of the tourism complex of Ukraine is the presence of significant natural resource potential, the key component of which is balneological resources, which make it possible to ensure the development of health tourism. Spa activities are also based on the use of natural healing resources and healing methods, which increases the efficiency of the state's health care system. The experience of developed countries confirms the need for the development of the spa industry, which creates significant economic advantages and contributes to solving many social problems. Prospects for the development of the spa industry in Ukraine are substantial because this sphere is one of the main social institutions that solve the problem of improving the quality of the population's health. The main natural healing resources of the region are characterized and it is established that their uniqueness forms a reliable basis for the development of spa activity – treatment, recovery, rest, and recreation. The main types of sanatorium-resort facilities, on the basis of which medical and health services are provided to the population, have been determined. Most resort facilities become multifunctional and perform not only the primary function of providing medical and recreational services but also tourism and recreation, that is, they provide temporary accommodation services. It was concluded that thanks to the unique natural and recreational potential and the growing interest in health tourism, the Lviv region has all the grounds and necessary resources for further modernization of the spa industry, taking into account the need to activate the development of health tourism.

Key words: health tourism, spa industry, recreation, natural healing resources, modernization.

Постановка проблеми. В Україні санаторно-курортна справа є одним з найдавніших видів рекреаційної діяльності, який набув поширення ще у першій половині XIX ст. У державі наявні різноманітні курортні ресурси та існує достатньо розвинута мережа санаторно-курортних закладів, на базі яких здійснюється надання лікувально-оздоровчих послуг населенню. На сучасному етапі роль лікувального і оздоровчого туризму значно зростає у зв'язку із необхідністю відновлення здоров'я великої частки населення України, яке потрапило під вплив негативних екологічних факторів, пандемії COVID-19 та воєнних дій.

Сьогодні туристична сфера характеризується глобальними тенденціями розвитку, активізацією туристичних потоків та швидкою диференціацією туристичного ринку. Закономірно, що сучасні тенденції розвитку туризму демонструють збільшення

попиту саме на оздоровчий туризм та перетворюють цю галузь в одну з найприбутковіших в національній економіці. З огляду на це перед українським санаторно-курортним комплексом гостро постає завдання його розвитку та модернізації у зв'язку із значним зростанням конкуренції на туристичному ринку. У таких умовах розвиток оздоровчого туризму є одним із напрямів модернізації санаторно-курортного господарства регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані із розвитком оздоровчого туризму, зокрема в Україні, висвітлювалися у працях низки вчених, серед яких К. Бабов, О. Гавловський, Г. Дмитрієва, І. Дочинець, М. Логвин, О. Любіцева, М. Мальська, А. Молодецький, В. Остра, В. Петранівський, М. Питуляк, С. Рибак, М. Рутинський, Т. Тихохід, С. Черновський, С. Ярьоменко та ряду інших. Аналіз наукових

праць доводить, що оздоровчий туризм є одним із перспективних напрямів модернізації санаторно-курортного господарства. Однак достатньо мінімальний характер ринку санаторно-курортних послуг, а також сучасні загрози і виклики, зумовлюють потребу подальших ґрунтовних досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування основних аспектів розвитку оздоровчого туризму в контексті модернізації санаторно-курортного господарства на регіональному рівні в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У системі послуг сучасного санаторно-курортного господарства слід окремо виділяти сегмент оздоровчого туризму. Аналіз фахової літератури показав, що під час досліджень цього виду туризму вживається низка різноманітних термінів, а єдине трактування дефініції оздоровчого туризму як у вітчизняних, так і у іноземних джерелах (близькі терміни – лікувально-оздоровчий, курортний, реабілітаційний, рекреаційний, медичний туризм та ін.) все ще відсутнє. В іноземній літературі доволі поширеними є такі терміни як «health tourism», «medical tourism», «spa tourism» та «wellness tourism». На нашу думку, оздоровчий туризм – це насамперед подорожі на курорти зі сприятливими природними умовами з метою оздоровлення, терапії та реабілітації конкретних захворювань.

Варто зазначити, що нерідко трапляється ототожнення термінів лікувального та оздоровчого туризму, і не враховується, що оздоровчий туризм є більш широким поняттям і включає в себе оздоровлення, профілактику та попередження виникнення хвороб за допомогою природних лікувальних факторів. З огляду на це, відмінності обох понять подано в табл. 1.

Погоджуємось із думкою низки науковців, які вважають, що поняття «лікувальний туризм» і «оздоровчий туризм» не варто поєднувати в одну категорію. Відтак, в основі оздоровчого туризму, на думку авторів, є профілактичне спрямування, а отже, його доцільно віднести до категорії туризму з метою відпочинку, який у поєднанні із оздоровчими

процедурами відновлювального характеру та рекреаційними заняттями допомагає досягнути максимального відновлення організму [7].

На прикладі бальнеологічних курортів регіону можемо прослідкувати тенденції до оптимального поєднання лікувально-оздоровчої діяльності на базі санаторно-курортних закладів і місцевих бальнеологічних ресурсів [5]. Як відомо, оздоровчий туризм є різновидом санаторно-курортного лікування та одним із найперспективніших видів туризму, оскільки розвивається за рахунок значних запасів природних лікувальних ресурсів. Різноманітність природних ресурсів представлена джерелами лікувальних мінеральних вод різного складу, лікувальними грязями (пелоїди), озокеритом та м'якими кліматичними умовами. Завдяки цьому Україна є сприятливим місцем для лікування, оздоровлення, рекреації та відпочинку.

Кліматичні умови Львівської області різноманітні та посилюють особливе значення окремих рекреаційних територій з унікальними мікрокліматичними умовами. До прикладу, особливе повітря курортів гірської частини регіону підходить для організації аеротерапії (повітряні ванни, тривале перебування на свіжому повітрі). Санаторно-курортні заклади регіону спеціалізуються на наданні такого виду оздоровлення в поєднанні з іншими процедурами, залучаючи значний потік туристів. З урахуванням вищевикладеного, можемо дійти висновку, що регіон належить до одного з найбільш сприятливих місць для організації оздоровчого туризму в Україні. Унікальність природно-рекреаційних ресурсів регіону формує надійну основу для розвитку санаторно-курортної діяльності – лікування, оздоровлення, відпочинку та рекреації.

Більшість фахівців погоджується з тим, що однією із важливих переваг туристичного комплексу України є наявність значного природно-ресурсного потенціалу, ключовою складовою якого є бальнеологічні ресурси, що дають змогу забезпечувати розвиток оздоровчого туризму. Як свідчить міжнародний досвід, ефективне використання цієї групи туристичних ресурсів можливе лише у

Таблиця 1

Порівняння понять «лікувально-оздоровчий туризм» та «оздоровчий туризм»

Лікувально-оздоровчий туризм	Оздоровчий туризм
Подорож із лікувальною метою	Подорож із метою попередження захворювань
Передбачає лікування, терапію та реабілітацію конкретних захворювань	Передбачає підтримку загального здоров'я та соціального благополуччя фізично та ментально здорових людей
Тривалість перебування на курортах не менше 21 дня (у більшості санаторіїв — 24 дні)	Тривалість перебування на курортах може варіюватися від 2-3 днів (тури вихідного дня) і більше
Вікова група рекреантів: люди старшої вікової групи, які можуть отримувати послуги у будь-який зручний час	Вікова група рекреантів: люди середньої вікової групи, які зазвичай обмежені в часі

Джерело: складено авторами на основі [1; 4]

структурі добре розвинутого санаторно-курортного господарства, адже сама лише наявність природних передумов бальнеолікування в регіоні не є достатньою умовою формування у ньому конкурентоспроможних дестинацій оздоровчого туризму [2]. Отже, можемо зробити висновок, що розвиток оздоровчого туризму є перспективним напрямом модернізації санаторно-курортного господарства регіону.

Санаторно-курортна діяльність базується на використанні природних лікувальних ресурсів та лікувально-оздоровчих методах, що підвищує ефективність системи охорони здоров'я держави. Санаторно-курортне господарство таким чином передбачає поєднання взаємопов'язаних компонентів, які спрямовані на надання лікувально-оздоровчих та рекреаційних послуг, що мають на меті цілеспрямоване покращення функціональних можливостей організму людини [6]. Метою функціонування санаторно-курортного господарства є задоволення потреб різних груп населення в лікуванні, оздоровленні та рекреації.

Необхідність розвитку санаторно-курортного господарства полягає не лише у медичній та соціальній необхідності. У сучасних умовах, особливо в період пандемії COVID-19, можливість доступного високоефективного лікування та оздоровлення на українських курортах є зручною альтернативою виїзному оздоровчому туризму. Санаторно-курортні заклади розташовані по всій країні, і для багатьох міст, районів і навіть регіонів вони можуть стати основою для розвитку економіки, удосконалення транспортної доступності та інфраструктури [6].

Варто зазначити, що досвід розвинених країн підтверджує необхідність розвитку санаторно-курортної галузі, яка створює істотні економічні переваги і сприяє вирішенню багатьох соціальних завдань. Перспективи розвитку санаторно-курортної галузі в Україні значні, адже ця сфера є одним з основних соціальних інститутів, що вирішує проблему підвищення якості здоров'я населення (одного з найважливіших показників оцінки людського потенціалу як основи для розвитку економіки країни). З кожним роком зростає попит на санаторно-курортне лікування, що пов'язано із підвищенням зацікавленості туристів до здорового способу життя та поєднання відпочинку з оздоровленням.

Слід виділити, що в комплексі санаторно-курортного господарства функціонують різні типи санаторно-курортних закладів. До санаторно-курортних закладів належать: санаторії та пансіонати з лікуванням, санаторії-профілакторії, будинки відпочинку, бази відпочинку, заклади 1–2 денного перебування, дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, лікувально-оздоровчі комплекси, тобто підприємства, які надають лікувально-оздоровчі,

реабілітаційні та профілактичні послуги, розташовані на території курорту чи рекреаційної зони [3].

Зауважимо, що сьогодні більшість закладів санаторно-курортного профілю стають поліфункціональними та виконують не лише первинну функцію, яка полягає у наданні лікувально-оздоровчих послуг, а й туристично-рекреаційну, тобто надають послуги тимчасового розміщення, залучаючи ширше коло потенційних клієнтів. З огляду на це загалом розвиток оздоровчого туризму є достатньо важливим напрямом модернізації санаторно-курортного господарства регіону.

Висновки з проведеного дослідження. Завдяки унікальному природно-рекреаційному потенціалу та зростанню інтересу до оздоровчого туризму, Львівська область має усі підстави та необхідні ресурси для подальшого розвитку у цьому напрямку. Санаторно-курортне господарство сприяє створенню умов для економічного росту як окремих регіонів, так і країни в цілому, підвищенню та покращенню якості життя населення, збільшенню частки зайнятості місцевого населення та його доходів. Одним із важливих та пріоритетних напрямів розвитку санаторно-курортного господарства є модернізація, яка забезпечить зростання конкурентоспроможності ринку санаторно-курортних послуг.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Волох Н.Г., Черепок О.О. Використання природних лікувальних факторів курортів в фізичній реабілітації. Навчальний посібник. ЗДМУ, 2016. 133 с.
2. Голод А., Корнієнко О. Сучасний стан і перспективи розвитку санаторно-курортного господарства регіону (на прикладі смт Східниця). *Вісник Львівського університету. Сер.: «Міжнародні Відносини»*. 2012. Вип. 29. Т. 2. С.93–98.
3. Закон України «Про курорти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text> (дата звернення: 07.11.2022).
4. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг: підр. Київ : Знання, 2008. 661 с.
5. Мороз С.Р., Пітюлич М.І. Модернізація санаторно-курортного господарства як чинник розвитку соціального туризму. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія Економічна. Серія Юридична*. 2020. Вип. 27. С. 67–73.
6. Мороз С.Р., Феленчак Ю.Б. Сучасні тенденції розвитку санаторно-курортного господарства у туристичному комплексі України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. №4. Т.30. С. 99–104.
7. Павленко Є.Є., Павленко В.О., Ільницька Г.С. Оздоровчий туризм: навч. посіб. для студентів денної форми навчання. Харків : НфаУ, 2021. 114 с.

REFERENCES:

1. Voloh, N.G., Cherepok, O.O. (2016). *Vykorystannya pryrodnykh likuvalnykh faktoriv kurortiv v fizychniy reabilitatsiyi* [The use of natural healing factors of resorts in physical rehabilitation]. ZDMU. (in Ukrainian)
2. Holod, A., Kornienko, O. (2012). Suchasnyy stan i perspektyvy rozvytku sanatorno-kurortnoho hospodarstva rehionu (na prykladi smt Skhidnytsya) [The current state and prospects for the development of the spa industry economy in the region (on the example of Skhidnytsia)]. *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya: "Mizhnarodni Vidnosyny"*, no. 29, vol. 2, 93–98. (in Ukrainian)
3. Zakon Ukrainy «Pro kurorty» [Law of Ukraine "On resorts"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text>. (in Ukrainian)
4. Malska, M.P., Antoniuk, N.V., Ganych, N.M. (2008). *Mizhnarodnyy turizm i sfera posluh* [International tourism and the sphere of services]. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)
5. Moroz, S.R., Pityulych, M.I. (2020). Modernizatsiya sanatorno-kurortnoho hospodarstva yak chynnyk rozvytku sotsial'noho turyzmu [Modernization of the sanatorium-resort economy as a factor in the development of social tourism]. *Naukovi zapysky L'vivs'koho universytetu biznesu ta prava. Seriya Ekonomichna. Seriya Yurydychna*, no. 27, pp. 67–73. (in Ukrainian)
6. Moroz, S.R., Felenchak, Yu.B. (2019). Suchasni tendentsiyi rozvytku sanatorno-kurortnoho hospodarstva u turystychnomu kompleksi Ukrayiny [Modern trends in the development of the sanatorium-resort economy in the tourist complex of Ukraine]. *Vcheni zapysky Tavriys'koho natsional'noho universytetu imeni V.I. Vernads'koho. Seriya: Ekonomika i upravlinnya*, 4, vol. 30, pp. 99–104. (in Ukrainian)
7. Pavlenko, E.Ye., Pavlenko, V.O., Ilnytska, G.S. (2021). *Ozdorovchyy turizm: navch. posib. dlya studentiv dennoyi formy navchannya* [Health tourism: teaching manual for full-time students]. Kharkiv: NfaU. (in Ukrainian)